

КОНЦЕПТУАЛЬНА МОДЕЛЬ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ В УМОВАХ РИНКУ

О.С. Воронко

Львівська комерційна академія

У статті розкривається концепція сучасного економічного аналізу за місцем його у системі управління підприємством.

Ключові слова: аналіз, модель, методика.

В статье раскрывается концепция современного экономического анализа за местом его в системе управления предприятием.

Ключевые слова: анализ, модель, методика.

The concept of modern economical analyses is studied in the article according to its place in the system of company management.

Key words: analysys,model,method.

Вступ. Сучасні проблеми розвитку економічної реформи в Україні головна мета якої полягає в побудові орієнтованої економіки ринкового спрямування, передбачає комплекс взаємообумовлених заходів, які базуються на формуванні ринкового середовища.

Постановка проблеми. Економіка України, побудована на уламках колишньої командно-адміністративної системи, не має історичних аналогів у становленні й розвитку. І, як наслідок цього, в Україні спотворювались економічні знання ринкових відносин, недостатньо використовувались фінансово-економічні важелі формування системи управління нового економічного мислення у виборі шляхів переходу до ринкової економіки.

Саме тому, на сучасному етапі розвитку економіки одним із найважливіших питань становлення ринкових відносин між суб'єктами господарювання є вантаж вивчення економічного аналізу.

Аналіз досліджень і публікацій. В економічній літературі зміна функціональної ролі економічного аналізу розглядається в багатьох аспектах. На нашу думку, перш за все необхідно виділити аналіз як самостійну функцію господарського керівництва, оскільки система аналітичних оцінок не є функцією обліку.

Виділяючи складові елементи методики аналізу, Мних Є.В. зауважує, "... що у загальній спеціальній літературі, яка присвячена проблемам методології аналітичних досліджень, немає однозначного визначення його структурної будови, яка включає такі основні елементи: цілі і завдання економічного аналізу; сукупність синтетичних та аналітичних показників і їх взаємозв'язки; фактори, що впливають на зміну показників; джерела інформації; конкретні методи аналізу; порядок оформлення результатів та їх оцінку; організаційне і технічне забезпечення виконання аналітичних робіт" [1, с. 15].

Окремі автори визначають методику, як прообраз процесу аналізу описання порядку і режиму його протікання [2, с. 27]. Вони вважають, що в методиці шляхом людського фактору об'єднуються мета і завдання аналізу, що відображаються в вихідній інформації, вхідна інформація, принципи, методи і техніка.

В літературі з економічного аналізу нема однозначного визначення складу елементів методики. Деякі автори розглядають зміст методики аналізу у вузькому змісті. В.С. Спірін розкриває її зміст "...як логічно обгрунтовану послідовність прийомів перетворення інформації, яка характеризує відношення елементів в аналізуємому об'єкті". Найбільш принциповою в оцінці змісту методики аналізу є позиція А.Д. Шеремета, який включає в склад методики наступні елементи: цілі і завдання; сукупність синтетичних і аналітичних показ-

ників; джерела інформації; конкретні методи аналізу і їх оцінку; організаційне забезпечення виконання аналітичних завдань .

Відповідність методики економічного аналізу певним вимогам, про які зазначають у своїх працях фахівці з даних проблем [1, с. 15], на нашу думку, в повній мірі стосується також аналізу витрат виробництва. Здійснення аналізу витрат на основі показників ранжування дійсно дає змогу забезпечити достатню повноту аналітичного спостереження за всіма об'єктами аналізу, скласти раціональну інформаційну базу з врахуванням можливості автоматизації аналітичного процесу.

Мета дослідження. Полягає у визначенні ролі економічного аналізу в сучасних умовах господарювання, що склалися в Україні, визначенні способів і шляхів протидії кризовим явищам на підприємстві.

Основний матеріал дослідження. Економічний аналіз, який забезпечує підсистему управління та менеджменту, розглядають у двох аспектах: методологічному і організаційному. У методологічному аспекті він пов'язаний із створенням найраціональнішого інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень, що передбачає систему спеціальних досліджень за цілями, вимогами та принципами системного аналізу. Визнана за цими критеріями методика аналізу повинна бути реалізована в адекватній організаційній системі, яка створює можливості повноцінних системних досліджень. На нашу думку, якщо організаційна система є обмеженою в технічних, технологічних, трудових та інформаційних ресурсах, то вона відповідно обмежує й можливості методики.

Виділяють два види організаційних систем економічного аналізу: централізований і децентралізований. Кожен з них функціонує з використанням чи без використання ЕОМ. При централізованій системі у діючій організаційній структурі управління об'єктом утворюється спеціальний підрозділ (відділ, бюро чи група) економічного аналізу, на який покладено всі функції щодо комплексного економічного аналізу з відповідною регламентацією його функцій. Цей підрозділ є обслуговуючим у створенні аналітичного забезпечення прийняття управлінських рішень за всією інфраструктурою внутрішнього та зовнішнього виробничо-фінансового управління чи менеджменту та за визначеними стандартами чи на запит користувачів. Діяльність цього підрозділу підпорядкована єдиному управлінню економічним департаментом і регламентується спеціальним положенням. При централізованій системі автоматизованого опрацювання інформації (АСОІ) при діючій системі управління єдиною базою даних створюється спеціальна функціональна підсистема "економічний аналіз", поряд з іншими функціональними підсистемами планування, бухгалтерський облік, нормування тощо. При такій організаційній системі досягається єдність методологічного забезпечення аналізу, чіткий розподіл праці аналітиків, можливість застосування потужної обчислювальної техніки. Проте, ця система має багато суттєвих недоліків: відірваність аналітичного процесу від процесів управління і менеджменту, низька економічність технології аналітичного процесу та ін.

У децентралізованій системі спеціалізований підрозділ не виділяється, а весь комплекс аналітичних робіт розподіляється у діючій організаційній системі управління. За такої організації аналітичний процес максимально наближений до управлінського. Децентралізація економічного аналізу досягається шляхом функціонального закріплення блоків чи комплексів аналітичних задач за діючими підрозділами організаційної структури управління підприємством. Положенням про відповідний підрозділ передбачаються його функції, враховуючи й аналітичні, з виділення окремих посадових осіб чи через функціональні обов'язки працівників. При використанні комп'ютерної техніки створюються у цих підрозділах АРМ-аналітика, які між собою комунікуються і утворюють мережу автоматизованої системи комплексного економічного аналізу. При децентралізованій системі значно підвищується оперативність виконання аналітичних робіт, практична реалізація висновків і пропозицій. На нашу думку, недоліком такої системи є складність забезпечення єдиного методологічного управління аналітичним процесом.

Головним в організації економічного аналізу є його проектування. Процес проектування полягає у послідовній регламентації:

- а) цілей і підцілей аналізу, функцій і завдань;
- б) процесу аналізу (процедурно-організаційної побудови);
- в) результатів процесу аналізу, виду і форми вихідних аналітичних документів – періодичності та строків їх представлення;
- г) засобів розв'язання задач і виконання процедур, враховуючи склад і джерела отримання вхідної інформації, а також обчислювальну та організаційну техніку;
- д) методик розв'язання задач і виконання процедур, способів виконання процедур (автоматизованого та неавтоматизованого);
- ж) відповідальності за безперервність процесу аналізу (у ланках, службах і персонально);
- з) взаємодії в процесі аналізу керівників різних рангів. Виділяють такі послідовні етапи проектування:

- функціональна будова;
- модельна будова; процесуальна будова;
- організаційно – структурна будова.

Функціональна будова передбачає виділення структури цілей, підцілей, функцій і задач аналізу необхідних для створення аналітичного забезпечення реалізації окремих функцій управління (складання цільових програм, індикативних планів, бізнес-планів оперативного регулювання, нормування тощо. Залежно від цілей управління визначається глибина аналітичних досліджень, їх системність та комплексність, оперативність та інформаційна забезпеченість.

Виділяють три основні функції аналізу: оцінкову, діагностичну та пошукову. В ході оцінкового аналізу визначають відмінності досягнутого стану від запланованого і бажаного шляхом порівняння з визначеними критеріями. Діагностичний аналіз – це детальне виявлення ознак невідповідності, якісна характеристика об'єкта, причинно – наслідкові зв'язки. Пошуковий аналіз полягає в обґрунтуванні рекомендацій щодо переведення об'єкта у бажаний стан, виявлення глибших резервів підвищення ефективності виробництва.

Після визначення функціональної будови аналізу одним із найвідповідальніших і найскладніших етапів проектування організації економічного аналізу є побудова моделі аналізу у вигляді максимально повного переліку його задач, систематизованих за певними критеріями з урахуванням об'єкта управління чи менеджменту.

Для цього насамперед треба визначити систему задач управління, враховуючи принципи об'єктивно необхідних і достатніх задач на кожному рівні ієрархії управління.

На підставі цільового підходу, для кожного конкретного рівня управління визначають загальну мету, а потім – локальні цілі (за принципом дерева цілей). Абсолютно точного і повного переліку задач для виконання функцій економічного аналізу визначити практично неможливо через невизначеність поведінки суб'єктів чи зміну середовища досліджуваного об'єкта. Тому модель аналізу не є сталою, а виражається за змінами стандартів управління чи на запит користувачів. Для побудови працездатної моделі аналітичних задач треба врахувати структуру децентралізованої чи централізованої систем аналізу. Так формуються дві системи задач аналізу: стандартизована (нормативна) і максимально можлива за методикою аналізу. При розробленні системи аналітичних задач переваги має програмно-цільова структура управління.

Висновки. Таким чином, при модульній побудові економічного аналізу необхідно визначити логіко-інформаційну взаємодію аналітичних задач, враховуючи розподіл відповідальності за загальними функціями управління між різними ланками, а також причинно-наслідкові зв'язки між показниками.

У сучасних умовах господарювання, розвитку міжнародних фінансово-господарських зв'язків зростає рівень управління, потреба всіх рівнів управління у своєчасній і вірогідній інформації, яка б забезпечувала прийняття обґрунтованих рішень на всіх рівнях управління. Виходячи з цього, метою підприємства є здійснення своєї функції шляхом такої орга-

нізаційної структури, при якій витрати на функціонування підприємства були б якомога низькими і в той же час настільки ефективними, наскільки це необхідно.

Література

1. Мних С.В. Економічний аналіз на промисловому підприємстві. – К.: ІЗМН, 1996. – 236 с.
2. Дворецкий В.И. Как организовать экономический анализ на предприятии. – М.: Финансы и статистика, 1988. – 94 с.
3. Завгородній В.П. Автоматизація бухгалтерського обліку, контролю, аналізу та аудиту. – К.: А.С.К., 1998. – 768 с. – (Економіка. Фінанси. Право). – Рос.
4. Журко В.Ф. и др. Оперативный экономический анализ в управлении производством / В.Ф. Журко, В.Д. Пантелеев, Б.А. Рябинин. – М.: Финансы и статистика, 1983. – 232 с.
5. Jarugowa A. Skowronski S. Rachunek kosztow w systemie informacyjnym przedsiebiorstwa. PWE, Warszawa, 2 wyd., 1982.

УДК 323.32

СОЦІАЛЬНА СТРУКТУРОВАНІСТЬ ЯК ФАКТОР ПОЛІТИЧНОГО ЖИТТЯ

В.В. Грицанюк

Львівський університет бізнесу та права

О.С. Процик

канд. хім. наук

Львівська національна академія мистецтв

Розглянуто суть поняття соціальна стратифікація та політична стратифікація. Проведено аналіз різних точок зору та різних підходів до визначення цих понять. Сформульовано головні тези основних парадигм дослідження соціальної та політичної стратифікації.

Ключові слова: соціальна нерівність, соціальна стратифікація, політична стратифікація, критерії стратифікації, страта, клас, репутація.

The essence of concept social stratification and political stratification are considered. The analysis of the different point of view and different approaches to definition of social stratification and political stratification are lead. The main theses of the basic paradigms of research of social and political stratification are formulated.

Keywords: social roughness, social stratification, political stratification, criteria of stratification, a class, reputation.

Вступ. Демократичне суспільство передбачає певну соціальну структуру, адже саме люди є суб'єктами політичного життя і носіями демократичних чи будь-яких інших цінностей. Люди об'єднуються в спільноти, громади, групи і відіграють роль опосередкованих суб'єктів у світі політики. Такий груповий рівень політики є елементарною одиницею і фундаментальною основою політичного процесу. Саме з групового рівня, який організований в суспільстві в певну соціальну структуру, виявляються основні риси політичних систем. Для аналізу соціальної структури і соціальних процесів використовують теорії соціальної стратифікації. Соціальна стратифікація формується і змінюється під впливом технологічного й економічного розвитку і, у свою чергу, обумовлює політичну диференціацію населення.

Постановка проблеми. Соціальна структура і політична структура суспільства взаємозалежні і взаємно детерміновані. Характер соціальної структури та інтереси соціальних груп